سلسله جلسات درس پژوهش

هفته
۹

هفته نهم
آموزشی

کلاس درس پژوهش

۹

مجموعه
مدارس علوی

پایه
هفتم

معرفی جلسه

تدوین اهداف پروژه

«هر پژوهش، با یک هدف روشن شروع میشود؛ بدون هدف، گامها راه به جایی نمیبرد.»

– درس پژوهش پایه هفتم

اطلاعات جلسه

در این جلسه می‌آموزیم که برای پروژه پژوهشی خود چگونه هدف‌گذاری روشن داشته باشیم. هر پژوهش باید بداند می‌خواهد به کجا برسد و هدف‌گذاری درست، نقشه راه ما را برای رسیدن به پاسخ روشن می‌سازد. در پایان جلسه، هر دانش‌آموز باید بتواند اهداف خود را بنویسد و ارتباط آنها را با مسئله پژوهش توضیح دهد.

اهداف رفتاری این جلسه

- یک **هدف کلی** و حداقل ۳ **هدف جزئی** بنویسد
- **ارتباط اهداف** با مسئله پژوهش را مشخص کند
- **اهداف مبهم** را شناسایی و اصلاح کند

موضوع درس: هدف کلی و اهداف جزئی

مفهوم‌شناسی اهداف

برای آنکه پروژه پژوهشی ما مسیر روشنی داشته باشد، باید بدانیم هر هدف چه می‌گوید. **هدف کلی** چشمانداز نهایی کار را نشان میدهد و **اهداف جزئی** پلههای رسیدن به آن چشمانداز هستند. در این جلسه این دو نوع هدف را با مثال می‌آموزیم تا هر دانشآموز بتواند تفاوت آنها را به صورت عملی تشخیص دهد.

هدف کلی

هدف کلی، دستاورد نهایی و بزرگ پروژه است؛ همان چیزی که می‌خواهیم در پایان به آن برسیم. این هدف به صورت گسترده و فراگیر نوشته می‌شود و جهت کلی پژوهش را مشخص می‌کند.

مثال

شناسایی علل افت تحصیلی دانش‌آموزان پایه هفتم در درس ریاضی

اهداف جزئی

اهداف جزئی، گام‌های کوچک و قابل اندازهگیری هستند که با هم به هدف کلی میرسند. هر هدف جزئی باید روشن، مشخص و قابل دستیابی در زمان کوتاه باشد.

مثال

- بررسی روش مطالعه دانش‌آموزان
- تحلیل نمرات سه ترم اخیر
- مصاحبه با معلم ریاضی

ویژگی‌های هدف خوب

هدف خوب باید روشن، قابل اندازهگیری، مرتبط با مسئله، واقعبینانه و زمان‌دار باشد. اگر هدفی این ویژگیها را نداشته باشد، در مسیر پژوهش گمراه می‌شویم.

معیار SMART

نکته کلیدی هر هدف جزئی باید به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به هدف کلی وصل شود؛ در غیر این صورت، هدف زائد است.

جعبه‌ابزار پژوهش

روش‌های هدف‌گذاری

برای نوشتن اهداف روشن، پژوهشگران از معیار **SMART** استفاده میکنند. این معیار پنج ویژگی ضروری برای هر هدف خوب را مشخص میکند. اگر هر پنج ویژگی در هدف ما باشد، آن هدف قابل اجراست؛ وگرنه باید بازنویسی شود.

S — مشخص (Specific)

هدف باید دقیق و روشن باشد. به جای «بهبود درس»، بنویس «افزایش نمره ریاضی».

M — قابل اندازه‌گیری (Measurable)

هدف باید با عدد یا معیار روشن قابل سنجش باشد، مثلاً «افزایش میانگین از ۱۴ به ۱۷».

A — قابل دستیابی (Achievable)

هدف باید با امکانات و زمان موجود واقعاً قابل اجرا باشد؛ نه خیالی و نه خیلی ساده.

R — مرتبط (Relevant)

هدف باید به مسئله پژوهش ربط داشته باشد و از مسیر اصلی منحرف نشود.

T — زمان‌دار (Time-bound)

برای هدف باید یک مهلت مشخص تعیین کنیم: «ظرف دو هفته» یا «تا پایان اسفند».

هر پنج ویژگی با هم = هدف SMART

چرا اهداف باید به مسئله وصل شوند؟

گام ۱

شناخت مسئله

ابتدا باید دقیقاً بدانیم مسئله پژوهش چیست. مسئله همان دغدغه یا مشکل است که می‌خواهیم برای آن راه‌حل پیدا کنیم. اگر مسئله روشن نباشد، اهداف ما هم مبهم خواهند بود و مسیر پژوهش به سمت بن‌بست می‌رود.

گام ۲

انطباق هدف با مسئله

هر هدف جزئی باید بخشی از مسئله را پاسخ دهد. قبل از نوشتن هر هدف، از خود بپرسید: «این هدف کدام بخش از مسئله را حل می‌کند؟» اگر جواب روشن نبود، هدف را تغییر دهید تا انحراف از مسیر اصلی پژوهش رخ ندهد.

گام ۳

ساختار درختی اهداف

هدف کلی ریشه در مسئله دارد و اهداف جزئی شاخه‌ها هستند. این ساختار درختی نشان می‌دهد هر هدف چه سهمی در حل مسئله دارد و آیا هدف زائدی وجود دارد یا نه. با این نمای کلی، بازنگری اهداف آسان‌تر می‌شود.

موضوع محوری

مسئله / پژوهش

قلب پروژه

> هر هدفی که به مسئله وصل نباشد، ماشین بدون فرمان است.
>
> — اصل بنیادین پژوهش پروژه‌ای

۶ اصلاح هدف

تمرین عملی – گام به گام

اهداف مبهم / تبدیل به روشن

بسیاری از اهداف اولیه، مبهم و کلی هستند. وظیفه پژوهشگر این است که با بازنویسی و افزودن جزئیات، آنها را به اهداف قابل اجرا تبدیل کند. به این سه مثال توجه کنید:

مثال ۱

درس خواندن بیشتر

هدف مبهم

«درس بیشتری بخوانم.» این هدف مشخص نمی‌کند چه درسی، چقدر، و تا کِی.

اصلاح شده

«هر روز یک ساعت برای ریاضی وقت

مثال ۲

کمک به محیط زیست

هدف مبهم

«محیط زیست را حفظ کنم.» این هدف اندازه‌گیری نمی‌شود.

اصلاح شده

«هر هفته ۲ کیسه زباله پلاستیکی را در حیاط مدرسه جمع کنم و طی یک ماه ۳۰

مثال ۳

بهبود ارتباط با دوستان

هدف مبهم

«با دوستانم بهتر رفتار کنم.»

اصلاح شده

«هفته‌ای دو بار با دو دوست صحبت کنم و در یک ماه حداقل سه دعوا را با عذرخواهی حل کنم.»

نکته کلیدی هدف روشن، چهار چیز را می‌گوید: چه کاری، چقدر، تا کِی، و برای چه.

تکلیف جلسه بعد

نهایی‌سازی اهداف پروژه

در جلسه بعد باید **برگه اهداف پروژه** خود را تکمیل کرده و به همراه جزئیات کامل به کلاس بیاورید. این برگه، خروجی عینی این جلسه است و در جلسه بعد با آن کار خواهیم کرد.

جلسه آینده | برگه A4 | ۴ گام

CHECKLIST

جزئیات تکلیف

۱ **بازنگری هدف کلی**
هدف کلی پروژه خود را دوباره بخوانید و با معیار SMART بررسی کنید.

۲ **نوشتن حداقل ۳ هدف جزئی**
برای هدف کلی خود، حداقل سه هدف جزئی بنویسید که هر کدام مشخص و قابل اندازه‌گیری باشند.

۳ **رسم ارتباط اهداف با مسئله**
نشان دهید هر هدف جزئی به کدام بخش از مسئله پروژه وصل می‌شود. می‌توانید این ارتباط را به صورت متن یا نمودار درختی نشان دهید.

۴ **اصلاح اهداف مبهم**
اهدافی که هنوز مبهم هستند را بازنویسی کنید: چه کاری، چقدر، تا کی، برای چه.

خروجی عینی | **برگه اهداف پروژه** – یک برگه A4 که شامل: عنوان پروژه، مسئله پژوهش، یک هدف کلی، حداقل ۳ هدف جزئی، و نمودار ارتباط اهداف با مسئله باشد.